

Posta István
Pető Györgyi

Sokszínű
IRODALOM

Balassi Bálint: F...
Nehéz elmondani, ha szemlélők
személyei. A magyar szövegeket
* írásukról és hogy az állatok egy
más a szemlélők

Balassi Bálint
a nők Gerekény
HOGY JULIA
E világ sem kell ma
Nálud nélkül, szép az
Ki állasz most énnel
Egészséggel? édes lelkem
En tús szíven kívánság
Te vagy minden békés
Veled lenn akadémia?
En drágalatos palatán
Jó illatú pírós rózsám
Gyönyörű szép Júlia
Élj sokáig, szép Júlia

Tudod-e?
Balassi Bálint ritka
nyelvtudásai
Anyanyelven kívül
nyolc nyelven
beszét.

* találok - találom

1. Kik a vers szereplői? Milyen az egymáshoz való viszonyuk?
2. Keresd meg azokat a sorokat, amelyeket arra utalnak, hogy ez egy szerelmi vallomás!
3. Milyen udvarias köszöntési formákat találasz a költeményben? Milyen helyzetben hangoznak el?
4. Miben különbözik a záró versszak az előzőektől?
5. Mi mutatja, hogy a találkozás a múltban történt?

194

192

190

188

Posta István
Pető Györgyi

Sokszínű
ÍRODALOM
6

Hatodik, változatlan kiadás
Mozaik Kiadó – Szeged, 2019

*Ami a szívből jön, a végtelenségből jön,
s ami a végtelenségből jön,
mindenkinek kincse.
A szív művei halhatatlanok.*
(Gárdonyi Géza)

Kedves Diákok!

A *Sokszínű irodalom* tankönyvcsalád 6. osztályos kötetében is érdekes olvasmányokkal és hasznos tudnivalókkal találkozhattok. Olvashattok benne régmúlt idők különös, izgalmas történéseiről, a nagy erejű Toldi Miklós kalandjairól, a hős egri várvédők önfeláldozó küzdelméről vagy éppen egy mai kisfiú csodálatos átváltozásáról is.

Legyen szó versről vagy prózáról, mai vagy évszázadokkal ezelőtti események, élmények felidézéséről, az irodalmi művek mindegyike egy sajátos világba repít benneteket.

Reméljük, hogy az itt bemutatott alkotások hatására kedvet éreztek majd, hogy további barangolásokat folytassatok a könyvek birodalmában!

Az alábbiak a tankönyvben való eligazodásban segítenek.

A fejezetek felépítése:

- *nyitóoldal*, amely bemutatja a fejezet témáját;
- a *leckék*;
- a fejezet végi *összefoglalás*.

A leckék felépítése:

- rövid *bevezető* szöveg, amely bemutatja az adott rész témáját;
- *felvezető kérdés*;
- a tárgyalandó *irodalmi mű*;
- a műhöz kapcsolódó *szómagyarázatok, képek*;

- a szöveg megértését segítő kérdések és feladatok, amelyeket a következő ábra jelöl: ;
- a tanulnivaló, melyben a legfontosabb részeket vastag betűvel szedtük;
- a tanult ismeretekre építő, gondolkodtató kérdések és feladatok, amelyeket gyakran párokban vagy csoportosan kell megoldanotok, és amelyeket a következő ábra jelöl: ;
- a tananyaghoz kapcsolódó, világoszöld háttérrel elkülönített érdekességek, hasznos információk, melyeket nem kell megtanulnotok.

A tankönyv végén található:

- az *irodalmi ajánló*, amely érdekes könyvekre, filmekre és weboldalakra hívja fel a figyelmeteket;
- a *kislexikon*, amely a legfontosabb fogalmakat és azok magyarázatát tartalmazza;
- a tankönyvben szereplő *írók, költők életrajza*;
- a *képjegyzék*, amely a kötetben szereplő fotókhoz, rajzokhoz tartozó kiegészítő információkat tartalmaz.

Sok-sok örömteli, olvasással töltött órát kívánunk nektek!

A szerzők

Mondák, balladák, mítoszok

Az ötödik osztályban számos mesével és mítosszal is megismerkedtetek. Ebben a fejezetben hasonlóan érdekes és izgalmas történetekkel találkozhattok: így például olvashattok a magyar és a hun nép eredetéről, régi királyok és hősök tetteiről, harcosokról és csodákról. E művek közös vonása, hogy a múltat idézik fel.

- Milyen módon lehet egy-egy hőstettet, jelentős eseményt az utókor számára megőrizni? Hogyan történt ez régen, és milyen lehetőségei vannak ma? Nézzetek utána, és beszéljétek meg!

A múltból számos emlék maradt ránk. Az embereket mindig is érdekelte, hogyan éltek az őseik. Egy-egy helyhez, sziklához, forráshoz vagy építményhez gyakran kötöttek elődeikről szóló történeteket. Magyarország északi és keleti részén többfelé látható egy régi árok maradványa. Létrejöttére mesés magyarázatok születtek az idők folyamán. Most ezek egyikével ismerkedhetek meg.

- Szerintetek hogyan keletkezhetett az árok? Milyen célt szolgálhatott? Vitassátok meg!

CSÖRSZ ÉS DÉLIBÁB

[...] Lehullott az égről a hunok csillaga. Longobárdok vetettek szemet Túl a Dunára¹. Megtetszett szakállas Rád királynak Buda fallal kerített városa, a vaddal teli erdőszé, a zúgó Duna. Marcona longobárdjaival² elfoglalta hát Túl a Dunát.

[...] Szakállas Rád szemet vetett a virágos tiszai lapályra³:

– Mint a két félalma, úgy tartozik egymáshoz az alföldi róna és Túl a Duna, ha addig élek is, a két felet egyberagasztom.

Azért nem tehette ezt meg tüstént, mert a halas Tisza partján bátor nép ütötte fel tanyáját. A pusztá fiai, szilaj avarok özönlöttek el a kövér tiszai réteket. Messze Napkeletről robogtak a Tiszáig, Attila király örökéig. Mokány⁴ lovaik robaja felverte az alföldi erdők csendjét. Harci kurjantásuk elől riadozva bújt a sűrű nádba a réti farkas. Királyuk, nyílvető Csörsz, szilajon száguldozott paripáján, s amerre járt, félelem szállt a szívekbe, s a tiszai rónán lakó népek őt fogadták el uruknak.

Szakállas Rád megirigyelte Csörsz király hatalmát, s egy szép napon megüzente szomszédjának: készüljön, szedje fel sátorfáját. Amikorra a fiatal holdkifli cipóvá gömbölyödik⁵, népével eltakarodjék, mert ha nem, seregek élén robot a Tiszáig, s maga kergeti el.

Nem sok idő múlva longobárd harci ménék nyihogását visszhangozták a dunai erdők. De a délibábos rónák is visszaverték az avar paripák horkantásait, mert Csörsz király is nyeregbe szállt, és felültette jó katonáit.

Farkasszemet nézett a Duna partján a longobárd és a vitéz avar. Szemtől szemben állt szakállas Rád s nyílvető Csörsz király.

A longobárd király akkor követeket küldött nyílvető Csörsz királyhoz, békét ajánlott, és szíves szóval meghívta szomszédját királyi palotájába. Ott békejobbot nyújtott neki, s miután Csörsz elfogadta a felé nyújtott jobbot, megfogadták, hogy egymás földjét haddal soha nem háborítják, egymásról rosszat nem mondanak: ha úgy hozza a sor, segítik is egymást, s ha kell – testvérhez úgy illik – együtt indulnak zsákmányszerző csatába.

A longobárd s vitéz avar csatáról csatára szállt. Vitézeik temérdek zsákmányt raboltak, maguk előtt hajtották gazdag földek sokezres csordáit, arany s ezüst alatt nyikorogtak bordás szekereik. Egy szép napon is az osztók két halomba rakták a zsákmányt, s Rád király a sok szép holmi felét felkínálta:

– Vedd ki osztályrészedet. Érdemed szerint jut neked is! Vitézül küzdötél. E szép zsákmányt vedd díjul magadhoz. – Nyílvető Csörsz király azonban nemet intett. Szembefordult a longobárd királlyal.

– Legyen csak tiéd a zsákmány! Te vitézebb voltál, becstüllek hát, s tiszteltem kardodat! Én más kérek osztályrészü!

¹ Túl a Duna • a Dunántúl

² longobárd • germán nép, nevük mai szóhasználat szerint langobárd

³ tiszai lapály • itt: az Alföld

⁴ mokány • kis termetű, zömök

⁵ amikorra a fiatal holdkifli cipóvá gömbölyödik • újholdtól teliholdig, azaz körülbelül két hét alatt

Tudod-e?

Az avarok honosították meg az ázsiai találmányt, a kengyelt Európában valamikor a 4. század környékén. A kengyel segítségével a lovas könnyebben megtudja magát tartani a lovon, és akár menet közben is képes nyilazni.

Rád meghorkantotta a lovát, megsimította szakállát, s kíváncsian pillantott az avar királyra.

- Ugyan mi mást adhatnék én tenéked?
- Könnyen kitalálhatnád, de várj csak, majd segíték. Találd ki, hogy mit kérek, *víz övezi, erdő fedezi, senki nem látja, nem is ismeri!* Ezt kérem tőled.
- Amit nem lát senki, az nem ér semmit. Amiről nem hallunk, az nem ér többet, mint egy hajítófát. Mit ér az ilyen?
- Én mégis ezt kérem tőled!
- Mi légyen az? Előre megígérem, hogy megkapod!
- A lányod, Délibáb! – felelte nevetve Csörsz, mert még akkor beleszeretett, amikor először találkoztak Rád palotájában. – *Víz övezi, erdő fedezi, senki nem látta, nem is ismeri!*

Elkomorodott hirtelen Rád király arca, olyan fehér lett, mint a frissen őrölt liszt a malomban. Valóban elzárta eddig az emberek elől a lánykát. Ez igaz. De azért magában így forrt:

- Lányomat, lovaspásztor, nem neked neveltem! Kincses nyugati királynak adom én feleségül! Ha addig élek, se lesz a tiéd!

De azért nyájas hangon szólott:

- Szavamat nem másítom meg! Neked adom lányomat. Igazad van: *víz övezi, erdő fedezi, senki nem látja, senki nem ismeri.* Legyen hát a tiéd. Csak egy kérés van! Olyan menyegzőt tartass, hogy beszéljenek róla a királyok s fejedelmek!
- Királyi menyegzőt tartunk! – bólintott Csörsz király.

Rád azonban feltartotta kezét.

- Azt akarom, hogy mátkáért vízen gyere. Könnyű hajón jöjj a halas Tiszától a zúgó Dunáig! Azon vidd Délibábot aranyos sátorpalotádba!

- De hiszen nem vezet a Tiszától a Dunáig vízi út! – felelte meglepetten Csörsz.

- Megmondtam! Vízen gyere, akkor odaadom! – Azzal Rád sarkantyúba vette paripáját, s a meglepett szomszédnak hátat fordított.

Csörsz király, ahogy hazaért, avarjait a Tisza-partra szólította.

Mély árok ásásába kezdtek, hogy a Tisza vizét elvezessék a zúgó Dunáig, s azon hozhassa sátrába Csörsz király a mátkáját. Túrták, bontották a földet. Fegyverkovács, íjász, pásztor, posztóverő⁶ hajnaltól vakulásig ásta az árkot, túrta a domboldalt, egyengette a partokat. Értettek a földműkhöz az avarok, cudarul értettek! Félelmes váraikat földből emelték, az avargyűrűk⁷ egész sora tekintett büszkén az Alföld lapályaira. Ástak hát szakadatlan!

9.1. kép • Langobárd pénzérme. Nézz utána, honnan eredtetik a langobárd nép nevét!

6 posztóverő • régi mesterség; a gyapjúszövetet (posztót) nyomkodással, ütögetéssel addig tömörítették, amíg vízhatlanná vált; így készült pl. a nemez

7 avargyűrű • a kör alakú avar földvárak elnevezése

9.2. kép • Csörsz árknak egy újjáépített szakasza. Csörsz árka valójában egy ókorban épült sáncrendszer volt, amely a Dunakanyartól az Alföldön át az Al-Dunáig húzódott

Tudod-e?

Csörsz árkat nevezik még Avarároknak, Ördögároknak, Ördögszántásnak is. Maradványai még a 19. században is jól láthatóak voltak. Ma már csak rövid szakaszai ismerhetők fel.

⁸ *orozva* • orvul, váratlanul

Nem sok idő múlva Délibáb arcát finom pír színezte, mert palotája tornácáról látta az árkot, mely csak mélyült, nyúlt, és sietett feléje.

Aznap délután, hogy az árok már-már elérte a Dunát, hatalmas fürgeteg zúdult le az északi sziklás hegyekből. A fürgeteg vágatva tartott a Tiszának. Orozva⁸ kélt, és olyan hirtelen volt, s olyan rettenetes, úgy vágatott, mint hegyről lezúduló szikla. Csörsz szembeszegült a viharral, mely bömbölt, fákat csavart ki tövestül, s mint könnyű pálcikát, úgy hajigálta fel és le az embereket. A király mokány paripája horkanva ágaskodott a frissen felhányt parton. Odaugratott, ahol őrjöngve tombolt a vészes szörnyeteg. Egy vészes pillanatban villám tüze lobbant, mennykő suhogott, s a partról lesodorta a királyt. Csörsz lovastul a mélybe zuhant, és az árokban lelte halálát.

Régen történt ez, nagyon régen. Azóta eltűntek Túl a Dunáról a longobárdok, nádasok rejtekeibe húzódtak be az avarok. Nyaranta királyi kedvesét kutatva, csak Délibáb keresi fel a félbe maradt árkot.

(Komjáthy István feldolgozása)

1. Meséld el néhány mondatban Csörsz történetét!
2. Mi a célja Rád királynak? Mi akadályozza ennek elérésében?
3. Milyen tulajdonságok jellemzik az egyes szereplőket?
4. Mit gondol és hogyan cselekszik Rád Csörsz kérése után? Mi jelzi érzelmeit?
5. Mit fejezhet ki Délibáb arcszíne („arcát finom pír színezte”)?
6. Szerinted miért akadályozta meg a természet Csörsz tervének megvalósulását?

A mondák

Tudod-e?

A monda szó a 19. században keletkezett. Vagy a mendemonda szóból, vagy a mondamonda szóismétlésből alkották a nyelvújítók.

Csörsz árkanak története monda. **A monda a népköltészet** prózai vagy verses **elbeszélő műfaja**. **A mondák** világa hasonlóan érdekes, mint a mítoszoké vagy a meséké. Ugyanúgy **magyarázatul szolgálnak az embereket körülvevő világra vagy történelmi múltjukra**.

A mondák azonban közelebb állnak a valósághoz. Erősebben **kötődnek valós történelmi szereplőkhöz, eseményekhez vagy helyszínekhez**. Kifejezik egy-egy nép saját történelméhez és nevezetes elődeihez fűződő viszonyát.

10.1. kép • Ilyen lehetett az avarok viselete. Elevenítsd fel, mit tanultál róluk történelemórán!

10.2. kép • Hajók a Szezei-csatornán. Nézd meg a térképen, mely tengereket köti össze a csatorna!

A monda történelmi alapjai

A fiatal szerelmespár szerencsétlen sorsa Rád király lehetetlen feltétele miatt következik be. Csörsz életét veszti, Délibáb pedig örökre boldogtalanná válik szerelme halála miatt. A nagy munka félbe marad, értelmetlenné válik.

A *Csörsz és Délibáb* című **monda szereplői** (Csörsz, Rád király, Délibáb) **a valóságban nem léteztek. Néhány valóságos adat azonban mégis található benne.** Az avarok és a langobárdok valóban itt éltek a Kárpát-medencében. Hazánk területén még ma is megtalálható egy ókori árok maradványa, ez azonban egykor egy védelmi rendszer része volt, nem pedig hajózható csatornának épült. **A kézi erővel készült építmény tehát valóságos, de a későbbi korokban hozzáköltött történet és annak szereplői kitaláltak, fikтивék. Így keveredik egymással a mondában a valóság és a fikció.**

A helyi és a természeti mondák

Csörsz mondájának egyes változataiban ma is létező települések is szerepelnek (pl. Ároktő). **A helyi mondák** elsősorban az ott lakók számára fontosak. **Földrajzi neveket,** így például helységneveket, **vagy azokhoz kötődő jelenségeket magyaráznak.**

Egy település környezetében bármilyen természeti képződményhez kitalálhattak történeteket, melyek a keletkezésüket mesélik el. **Egy hegy, árok, tó vagy barlang létrejötte** a képzelet színes üvegén keresztül **jelenik meg a természeti mondákban.** A fenti történet a királylány nevével a délibáb természeti jelenségére is mesés magyarázattal szolgál.

11.1. kép • Tihanyi kecskeköröm. Valójában az egykori Pannon-tengerben élő kagyló megkövedett maradványa. Nézz utána a kecskekörömök mondájának! Milyen típusú monda ez?

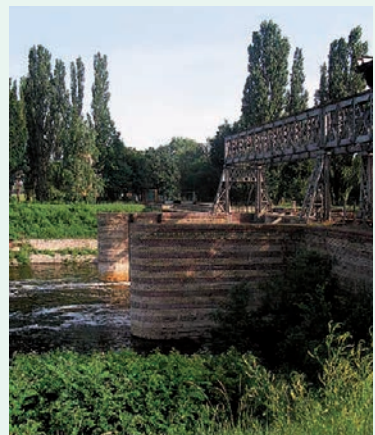
1. Melyik korábban tanult műfaj egyik jellemzője a teljesíthetetlen feladat?
2. Miben hasonlítanak vagy térnek el a monda és az előbbi műfaj szereplői, helyszínei?
3. Csoportosan vagy párokban dolgozzatok! Meséjétek el az építés történetét Rád, Délibáb, Csörsz, illetve egy munkás alakját magatokra öltve! Adjatok új címet a történeteknek! Játsszátok is el!
4. „Mi történt volna, ha...” Keressetek olyan fordulópontokat a történetben, amikor ti más irányba vittétek volna el a cselekményt! Az árok készítése azonban maradjon meg!
5. Nézz utána, honnan származik a településed neve!

A Ferenc-csatorna

A mondabeli Csörsz vállalkozása nem járt sikerrel, nem sikerült megépítenie a Duna és a Tisza közötti árkot. A terv azonban később megvalósult: 1802-ben átadták a két folyót összekötő csatornát. Nevét az akkori uralkodóról, I. Ferenc királyról kapta.

A munkálatok 10 évig tartottak. Az építésbe rabokat és katonákat is bevontak. A csatorna létrejötte számos előnnyel járt: hatalmas mocsaras, lápos terület vált megművelhetővé, lehetővé tette a szárazabb vidékek öntözését, és vízi útvonalként nagy szerepet játszott a közlekedésben is. A csatorna eredeti hossza több mint 100 km, szélessége 20 méter, mélysége pedig 2 méter volt. Később többször átépítették, újabb részekkel bővítették.

11.2. kép • A Ferenc-csatorna egyik zsilipkapuja. Nézz utána, hol húzódik a csatorna, majd keresd meg a földrajzi atlaszodban!

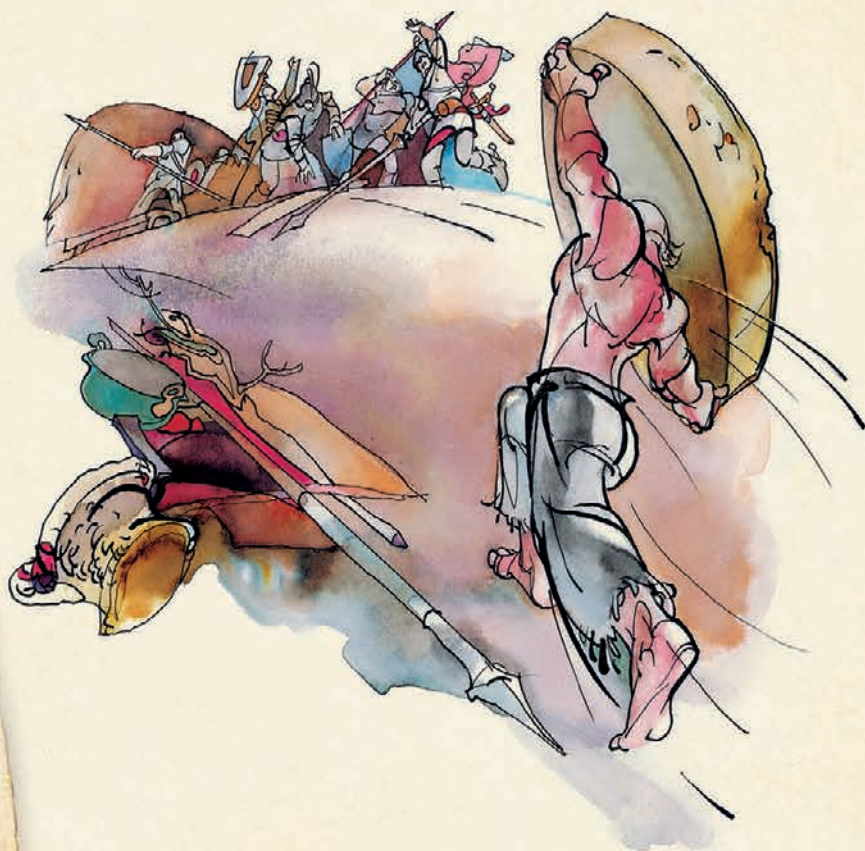
Arany János

Toldi

Kevés olyan népszerű alkotás van irodalmunkban, mint a *Toldi*. Miben rejlik Arany János remekművének titka? Miért olvassák örömmel újra és újra fiatalok és idősebbek?

Talán főhősének ereje, bátorsága miatt? Vagy azért, mert Toldi Miklós saját hibáit és ellenfeleit egyaránt legyőzve éri el vágyott célját? Vagy a régi kor megelevenedésétől lesz izgalmas? Alighanem mindezek együtt teszik vonzó olvasmánnyá az elbeszélő költeményt.

Most Ti is végigkövethetitek Toldi kalandjait.

- Mit árul el a főhősről az illusztráció? Beszéljétek meg!

A Toldi megírása, Arany és Petőfi barátsága

Arany János egyik legjelentősebb költőnk. *Toldi* című műve szerzett számára először elismerést. A *Toldi* megírása nemcsak az országos hírnevet hozta meg Arany számára, hanem Petőfivel való szoros barátsága is ekkor kezdődött.

- *Beszélgétek meg, miért fontos a barátság!*

A Toldi megírása

Tudod-e?

Arany János már 1845-ben is elnyerte a Kisfaludy Társaság díját *Az elveszett alkotmány* című vígposzával. Ez a mű azonban nem aratott akkora sikert, mint a *Toldi*.

Arany a Toldit a Kisfaludy Társaság pályázatára írta. Az 1846 februárjában közzétett pályázat szövege így hangzott: „*Készíttessék költői beszély, versben, melynek hőse valamely, a nép ajkain élő történeti személy, péld. Mátyás király, Toldi Miklós, Kádár vitéz stb. Forma és szellem népies legyen. Beküldés határnapja nov. 26. 1846. – Jutalma 15 drb. arany.*”

A téma megragadta Arany képzeletét. Hivatali munkája miatt jobbára csak éjszaka írhatott, ám 1846. október 23-ára elkészült a művel. **Az elismerés osztatlan volt.** Nemcsak a kitűzött jutalmat emelték 15 aranyról 20 aranyra, hanem **Petőfi** is őszinte elismeréssel és barátsággal fordult Arany felé. **Költői levélben méltatta a Toldi szerzőjét. Arany hasonlóképpen válaszolt Petőfinek.**

Petőfi Sándor

ARANY JÁNOSHOZ

TOLDI írójához elküldöm lelkemet
Meleg kézfogásra, forró ölelésre!...
Olvastam, költőtárs, olvastam művedet,
S nagy az én szívemnek ő gyönyörűsége.

Ha hozzád ér lelkem, s meg talál égetni:
Nem tehetek róla... te gyújtottad úgy fel!
Hol is tehetél szert ennyi jóra, ennyi
Szépre, mely könyvedben csillog pazar fénnyel?

Ki és mi vagy, hogy így tűzokádó gyanánt
Tenger mélységéből egyszerre bukkansz ki?
Más csak levelenként kapja a borostyánt,
S neked rögtön egész koszorút kell adni.

Ki volt tanítód? Hol jártál iskolába,
Hogy lantod ily mesterkezekkel pengeted?
Az iskolákban nem tanulni, hiába,
Ilyet... a természet tanított tégedet.

Dalod, mint a puszták harangja, egyszerű,
De oly tiszta is, mint a puszták harangja,
Melynek csengése a rónákon keresztül
Vándorol, s a világ zaja nem zavarja.

64.1. kép • Egy középkori költő domborműve. A borostyán- (és a babér-) koszorú a költői elismerés, a dicsőség jelképe

65.1. kép • Raffaello: A Parnasszus. A Parnasszus (görögösen Parnassosz) a költők szent hegye, a görög mitológia szerint a múzsák lakhelye. Nézz utána, kik a múzsák, és mi a szerepük az alkotásban!

S ez az igaz költő, ki a nép ajkára
Hullatja keblének mennyei mannáját.
A szegény nép! Olyan felhős láthatára,
S felhők közt kék eget csak néhanapján lát.

Nagy fáradalmait ha nem enyhíti más,
Enyhítsük mi, költők, daloljunk számára,
Legyen minden dalunk egy-egy vigasztalás,
Egy édes álmom a kemény nyoszolyára! –

Ezen gondolatok elmém környékeztek,
Midőn a költői, szent hegyre jövék fel;
Mit én nem egészen dicstelenül kezdék,
Folytasd te, barátom, teljes dicsőséggel!

(Pest, 1847. február)

Tudod-e?

A pályázatot bírálók közül Vörösmarty Mihály ezt írta:
„A beküldött munkák között kétségtelenül Toldit illeti az első-ség. A kifejezések ősi egyszerűsége mellett a világos szerkezet, nagyszabású és sok bensőséggel bíró jellemek, a tisztán és következetesen népies előadás jóval fölül emelik a többi pályáirókon.”

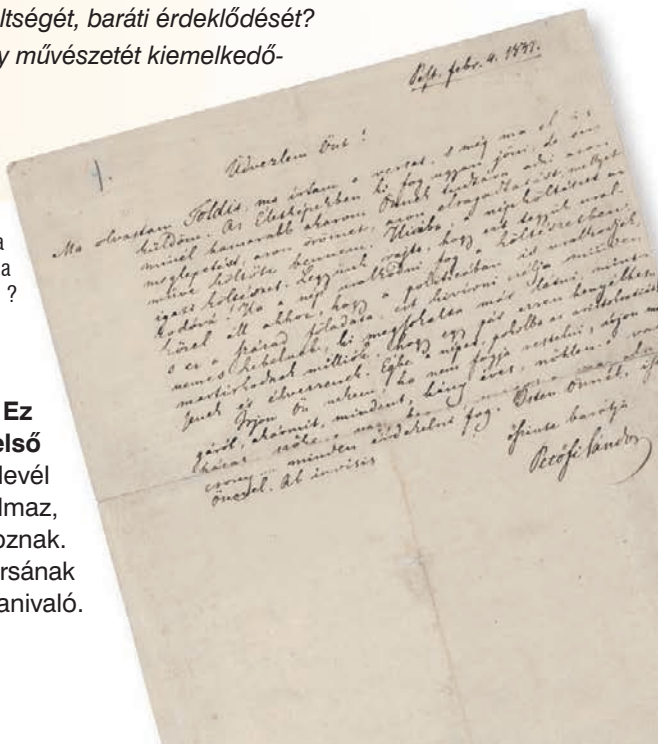

1. Milyen szándékkal fordul Aranyhoz Petőfi?
2. Milyen mondatfajták fejezik ki a költő lelkesültségét, baráti érdeklődését?
3. Hogyan fejezi ki a versben Petőfi, hogy Arany művészetét kiemelkedőnek tartja? Idézd a megfelelő sorokat!
4. Mi az igaz költő feladata Petőfi szerint?
5. Mire biztatja Aranyt a vers utolsó szakasza?

65.2. kép • Petőfi első levele Aranyhoz. Ennek hátoldalára írta a verset. „Hiába, a népköltészet az igazi költészet.” – írta a levélben a költő. Mely sorok fejezik ki ezt a versben ?

„TOLDI ÍRÓJÁHOZ ELKÜLDÖM LELKEMET [...!]"

Petőfi versben írja meg üzenetét a költőtársnak. **Ez a verses levél Petőfi és Arany barátságának első dokumentuma.** A költemény megtartja a magánlevél közvetlenségét, ám olyan gondolatokat is tartalmaz, amelyek nem csak kettőjük kapcsolatára vonatkoznak. Az „igaz költő” feladatának megjelölése, a nép sorsának bemutatása mások számára is tanulságos mondanivaló.

Arany János

VÁLASZ PETŐFINEK

¹ hányja veti a hab • fel van dűlva, kétségek közt vívódik

² pályabér • a pályázat díja

³ lelkem lelkéig • lelkem mélyéig

⁴ jobbkezed osztályosa vagyok • Petőfi dicséretére, a versében írt kézfogásra utal

⁵ holmi • mindenféle

⁶ Iza • a Tisza mellékfolyója; onnan származott Szilágyi István, Arany János barátja

⁷ Tompa • Tompa Mihály; szintén költőtárs, Petőfi (és később Arany) barátja

Zavarva lelkem, mint a bomlott cimbalom;
Örül a szívem és mégis sajog belé,
Hányja veti a hab¹: mért e nagy jutalom?
Petőfit barátul mégsem érdemelé.

Hiszen pályadíjul ez nem volt kitűzve...
Szerencse, isteni jó szerencse nékem!
Máskép szerény művem vetém vala tűzbe,
Mert hogyan lett volna nyerni reménységem?

És mily sokat nyerék! Pusztán a pályabér²
Majd elhomályosít, midőn felém ragyog:
De hát a ráadás!... Lelkem lelkéig³ ér,
Hogy drága jobbkezed osztályosa vagyok⁴.

S mi vagyok én, kérded. Egy népi sarjadék,
Ki törzsömnek élek, érette, általa;
Sorsa az én sorsom s ha dalra olvadék,
Otthon leli magát ajakimon dala.

Akartam köréből el-kivándorolni:
Jött a sors kereke és útfélre vágott,
S midőn visszafelé bujdokolnék, holmi⁵
Tüske közől szedtem egynehány virágot.

Jöttek a búgondok úti cimborának,
Összebarátkoztunk, összeszoktunk szépen;
Én koszorút fűztem, ők hamiskodának,
Eltépték füzérem félelkezésültében.

Végre kincset leltem: házi boldogságot,
Mely annál becsesb, mert nem szükség őrzeni,
És az Iza⁶ partján ama hű barátot...
Nem is mertem volna többet reményleni.

Most, mintha üstökös csapna szűk lakomba,
Éget és világít lelkemben leveled:
Oh mondd meg nevemmel, ha felkeres Tompa⁷,
Mily igen szeretlek Téged s őt is veled.

(1847. febr. 11.)

1. Hogyan értékeli Arany Petőfi barátságát? Milyenek képzeled el ez alapján Arany Jánost?
2. Hogyan válaszol Arany a Petőfi által feltett kérdésre?
3. Magyarázd meg a sarjadék és törzs metaforákat a 4. szakaszban!
4. Mit jelent ez a sor: „Jött a sors kereke és útfélre vágott”? Magyarázd meg!
5. Milyen kép fejezi ki Petőfi levelének hatását az utolsó szakaszban?

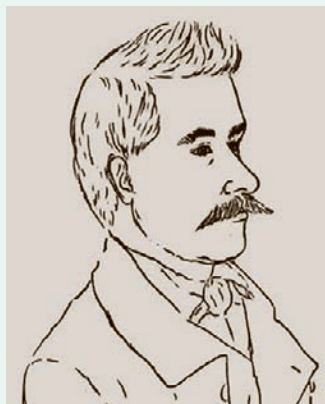
Arany és Petőfi levelezése

Az első levélváltás után Arany és Petőfi levelezése egyre közvetlenebbé vált. A politika és az irodalom nagy kérdései mellett jutott hely a tréfálkozásnak és a játéknak is. A megszólítások is érzékeltetik kapcsolatuk közvetlenségét, pl. Petőfi verseiben: „*imádott Jankóm*”, „*bájdús Jankóm*”, sőt „*drága Fajankóm*”. Az alábbi levélbe Petőfi szándékosan „angollá” változtatott szavakat vegyített, hiszen tudta, hogy Arany akkor éppen az angol nyelvvel foglalkozott, drámákat fordított Shakespeare-től [sékszpir].

Debrecenchester, november 15. 1848.

My dear Dzszenkó! Áj em itthagying Debrecent, zászlóaljunk Becskerekre megy holnapután, én pedig Erdődre With Úrláb januáriusig. Tehát oda légy nekem firkáling még pedig mocs. Tiszteleting end csókoling a ti-ed familia és kendet, vagyok barátod

In the közepe of december cease the szárazkomaság.

P. S.

67.1. kép • Petőfi rajza Aranyról. Nézz utána, hogy milyen rajzokat készített még Petőfi!

„Zavarva lelkem, mint a bomlott cimbalom [...]”

Arany számára Petőfi levele óriási biztatást jelentett. A már híres költőtárs elismerését nem is remélte. Nem késlekedett a válasszal, még másnap megírta Petőfinek szóló költeményét.

Egymáshoz írt **verseikből** az is **kiderül, hogy a két költő hasonlóképpen gondolkodott a költészetről**. Petőfihez hasonlóan Arany is sokat merített a népköltészetből, s a *János vitéz* is nagy hatással volt rá a *Toldi* megírásakor.

1. Írj levelet egy híres – valóságos vagy kitalált – személynek, melyben az elismerésedet is kifejezed!
2. „Az iskolákban nem tanulni, hiába, / Ilyet... a természet tanított tégedet” – írja Petőfi Arany költészetéről. Ma is sok olyan tudást szerezhetünk, melyet nem az iskolában tanulunk. Te milyen hasznos ismereteket szerezted az iskolán kívül?
3. Nézz utána a könyvtárban vagy az interneten a két költő levelezésének! Válaszd ki azt a levelet, mely neked a legjobban tetszett!

Vélemények a Toldiról

A *Toldi* irodalmunk egyik legismertebb és legelismertebb műve. Ezt mutatják az alábbi méltatások is.

„Ezen valódi magyar költők sorában már is kitünő csillagként ragyog Arany János neve, kinek a Kisfaludytársaság által koszoruzott Toldy czimű költői beszélyével az érdem és dicsőség babérját fényesen kivívnia sikerült. Mindenki meglepetve fogja olvasni ezen jeles költeményt; mert szerzőnek igen kedves és megható előadása által az egész, szívünk mélyének legbelsőbb hurjait illeti meg [...]” (Pesti Divattlap)

„[...] kedvencz hőségben sok van belőle. A nagyra törő s önmagát emésztő lélek, a meleg és mélyen érző szív az övé, az anyját szerető gyermek, az ereje öntudatára ébredt ifjú, az élettel s fájdalommal, de folyvást nemzete dicsőségeért küzdő férfiú, a búskomor és tétlenségbe süllyedt agg szintén ő. Még külső körülményeikben is van hasonlatosság. Toldi Biharmegye Nagyfalujából jó Budára, s egyszerre hőssé vívja föl magát. Arany szintén a szomszéd Szalontáról szakad Pestre, s első műveivel is koszorút nyer. Toldi egy hősi pályát fut meg újabb meg újabb diadallal, Arany költői pályáját hasonló diadalokkal jelöli.” (Gyulai Pál)

„Toldi egy csapásra az ország első költői mellé emelte alkotóját. Arany azt adta, amire a nemzedéknek a legegésztőbb szüksége volt: a magyar nép hőseit, a mintaszerű magyart.” (Szerb Antal)

Elbeszélő költemény, regények

Ebben a fejezetben is kalandos történetekkel ismerkedhettek meg. Elolvashatjátok, hogyan áll bosszút egy ifjú a gonosz úron sérelmeiért. Nyomon követhetitek egy hajótörött kalandjait egy lakatlan szigeten. Tanúi lehettek egy megghiúsult postarablásnak, együtt nyomozhattok két csínytevő fiúval, vagy akár részesei lehettek egy csodálatos átváltozásnak is.

- Milyen történet jut eszetekbe a képről?
Beszéljétek meg!

Nógrádi Gábor *Petepite* című regénye egy különös szerepcseréről szól: a 11 éves Péter egy reggel arra ébred, hogy szó szerint apja bőrébe bújt. Apukája pedig összement, és pontosan olyan, mint a kisfia. Ebből persze számtalan mulatságos bonyodalom származik...

- *Ti kinek a bőrébe bújnatok szívesen néhány napra? Miért? Beszéljétek meg!*

Nógrádi Gábor

PETEPITE

(részlet)

Egy derűs májusi reggelen a tizenegy és fél éves Pete Péter lába beleütközött az ágy végébe, amikor ki akarta nyújtani. „Mi a manó? – nyögött fura, mély hangon. – Éjszaka rövidebb lett az ágyam? Biztosan álmodom.” – És megpróbálta ismét kinyújtóztatni elzsibbadt virgácsait. Csakhogy megint bele-taposott a dívány végébe. Méghozzá úgy, hogy ki sem nyújtotta teljesen a lábát!... [...]

„Aúú!” – pattant fel Péter szemhéja a váratlan fájdalomtól, majd le is csukódott rögtön, olyan erős volt az ablakon beömlő fény.

Hát mégsem alszik? Az lehetetlen!...

Lassan, óvatosan újra kinyitotta a szemét.

Ébren volt, és nem értette, mi történik vele.

Két éve kapta az ágyát. Eddig mindig kényelmesen elfért benne. Hogy lehet az, hogy most behajlított lábbal is kicsi?

Lepillantott az ágy végébe.

Ijedtében elszorult a toroka.

A takaró alól két hatalmas lábfej feszült a deszkának.

Két óriási felnőtt lábfej. Két csúnya, szőrös láb.

Vagyis... Tulajdonképpen nem is volt az a lábfej olyan igen-nagyon hatalmas. Legfeljebb az ő harmincnégyes tappancsaihoz képest.

Igen, az a láb ott az ágy végében legalább akkora, mint az apjáé: negyvenhárom és feles.

Péter figyelte a két idegen lábat, és nyelt egy nagyot.

„Mi a tézta ez, Pite? – kérdezte magától, mert az apja (meg a mamája is, míg élt) Pitének becézte Pétert babakora óta. – Ez egy buta vicc? Talán apa mászott be az ágyamba hajnalban óvatosan, és kirakta a lábát, hogy a frászt hozza rám? Nem... Nem hiszem...”

Hát nem is így történt! [...]

Pite egy plédbe burkolózva a tükör elé állt. Tudta, hogy ő áll a tükör előtt, mert az ember tudja, ha a tükörben saját magát nézi, csak az volt a gáz, hogy Petya nem magát látta, hanem az apját.

– Apa...! – intett, miközben a tükörkép visszaintett, és azt mondta, apa.

Péter zavartan elvigyorodott.

A tükörben az apja is elvigyorodott.

Tudod-e?

A regény 2000-ben elnyerte az Év Gyermekekönyve díjat, 2002-ben pedig a világ legjobb gyermekkönyvei közé is beválasztották.

Vagyishogy nem az apja, hanem... Illetve az apja, mert az apját is látta...
Vagyis magát látta, aki most éppen az apja...

Jaj, anya!... Hogy is van ez? Mi történt?

Péter hirtelen arra gondolt, hogy ha nem álmodik, márpedig kis eskü, nagy eskü capcarap, hogy nem álmodik, akkor talán megőrült.

Igen, megőrült. Azt látja, amit nem láthat, mert ilyen nem létezik.

De nem. Mégsem őrlhetett meg, mert a Tasnádi Jócó, akinek ideg orvosos az apja, azt mondta, hogy az őrltek folyton ugrálnak és röhögnek, mint szünetben a hatodik bé, vagy csak ülnek némán és maguk elé merednek, mint aki dogát ír és nem készült. Márpedig Péter se nem ugrált, se nem röhögött, se nem meredt maga elé. Nagyon is nyugodtan állt. Kicsit remegett ugyan az a hosszú lába, de azért nyugodtan állt. És pontosan tudta, hogy **Ő MAGA AZ, PETE PÉTER, AKI A PAPÁJA TESTÉBEN ÁLLDOGÁL!**...

Végül is... ahogy így figyelte, figyelgette magát..., nem is nézett ki rosszul. Magas volt, izmos meg olyan izé. Szóval: férfias. Felemelte az öklét, dobantott a lábával, és hirtelen azt morogta, hogy:

– Öcsi, akarsz egy pofont?

Most már teljesen látszott, hogy férfias.

Sokszor akart ilyen lenni. Pláne, ha megnézett egy pofozós filmet. [...]

Nézte magát a tükörben. Olyan izmos azért nem volt! Na, meg mondjuk az nem nagyon tetszett neki, hogy a feje búbjáról már hiányzott egy csomó hajszála. Igaz, mikor egy kicsit előrekotorta a haját, ahogy apa szokta, már nem is látszott a világos folt.

Aztán ellépett a tükör elől, és szétnézett a szobában.

Furcsa!... Mintha hirtelen összezsugorodott volna a széke. Meg mintha alacsonyabb lenne az asztala, mint tegnap este. A szekrény is kisebb. Most látja a tetejét. Milyen poros!... Nicsak! Ott van az elefántos hegyező! Biztosan iderepült, amikor néhány hete Jenőkével dobálóztak. [...]

Ha ő most így megváltozva bemegy az iskolába...! Hűha! Nahát! Az biztos, hogy elkapja a Bacskai gallérját. Bacskai fél fejjel nagyobb nála, és minden ok nélkül le szokta kokizni. Most elkapja Bacskait, és feltörli a gyerekekkel a folyosót. Már a gondolatra is elnevette magát. Feltörli a Bacskaival a folyosót, aztán kiakasztja száradni...! Hát ez óriási! Most próbálja meg valaki megverni, vagy elvenni a walkmanjét¹! Begyűri a szekrénybe a piszkot! „Figyelj, apám! Ne idegelj, mert nyomlak pofán!”

¹ walkman [vókmen]
• régi típusú hordozható zenelejátszó

178.1. kép • Illusztráció Mark Twain [mák tvén] *Koldus és királyfi* című regényéhez. Ebben a műben az ifjú angol trónörökös egy koldusfiúval cserél ruhát. A szerepcseré motívuma számos irodalmi alkotásban és filmben megjelenik. Milyen fajtáit ismeritek? Keressetek rá további példákat!

179.1-2. kép • Számítógépes tanfolyam nyugdíjasoknak (balra), illetve útépitésen dolgozó gyerekek a délkelet-ázsiai Mianmarban [miámmár]. A valóságban is előfordul, hogy az emberek életkorukra nem jellemző helyzetekbe kerülnek. Beszéljétek meg a képek alapján, hogy ez mikor helyeselhető, és mikor nem!

Fognak majd nézni a csajok! Meg az Ivanics Tünde...!

Amikor a Tündére gondolt, Pite nem tudta megállni, hogy izgatottan el ne vigyorodjon. A Tünde a selyemszőke hajával, meg a kék szemével. Amikor beszalad az osztályba, olyan, mintha a nap kisütne, és besütne... Péter eddig még beszélgetni is alig mert vele. Csak nézte...

Na, de majd most!... Elkapja Tünde derekát, felemeli a levegőbe, ahogy apu emelte fel anyut valamikor, és felrakja a szekrény tetejére...! Pite hirtelen elsápadt. MI AZ, HOGY FELEMELI A LEVEGŐBE? Ha Ivanics meglátja őt ilyen felnőtt alakban, akkor kezicsókolommal fog köszönni. Ha pedig felemeli a levegőbe, a lány sikoltozni fog, de annyira, hogy összeszalad az iskola, és kihívják a rendőrséget.

„Ki maga? Miért emelgeti ezt a kislányt? Miért tette a szekrény tetejére? Vegye le! Tegye le! Kezeket fel! Mutassa az igazolványát! Mi az, hogy nincs igazolványa?... Mit beszél?! Maga tizenegy és fél éves?... Aha! Értjük!... Na telefonáljon csak valaki a mentőknek, de gyorsan!”

Pitének le kellett ülnie az ágyra, úgy remegtek a lábai.

Hiszen ő így nem is mehet be az iskolába!... Senki sem fogja elhinni, hogy ő Pete Péter hatodik bé...!

[...]

És akkor megszólalt a telefon. Erőszakosan és élesen csengett. Petya apja kis praclijával automatikusan nyúlt a kagyló felé, de rögtön vissza is kapta a kezét.

– Vedd fel, légy szíves! – intett Pitének. – Biztosan engem keresnek.

– Hát akkor vedd fel te! – mondta a gyerek.

– Kisfiam! Hogy venném már fel?! Nálad a hangom!

– Tényleg! – vigyorgott Pite. – És mit mondjak? – De már emelte is a kagylót. – Halló!... – morgott egyet, ahogy az apja szokta. – Doktor Pete...

– Szervusz drágám! – hallatszott egy mély, bűgő női hang. – Mi van veled? Mért nem jöttél be? Vártalak...

Pite eltakarta a kagylót és az apjára meredt.

– Azt mondta nekem, „szervusz drágám”!

– Nem neked mondta kisfiam, hanem nekem – suttogta Ádám.

– Hát igen – bólogatott Pite. – Neked mondta. De én hallottam. Ki ez?

Közben a kellemes női hang folyton hallózott és azt kérdezgette, hogy „Ádám, ott vagy? Hol vagy?”

– Annamária! – hadarta Pite apja. – Tudod, az a kedves néni a gyerekosztályról...

– Kedves néni? – grimaszolt Pite, mintha mindent tudna, pedig semmit sem tudott.

– Mindegy! – legyintett az apja. – Mondd azt, hogy... hogy beteg vagyok, és velem maradtál itthon.

– Azért nem mentem be a tévébe – kezdte Pite –, mert apa beteg...

– Apa?... – tátogott az Annamária nevű nő. – Milyen apa?

– Nem apa! – sziszegte Ádám rémulten. – A fiad beteg! Pite! – Mire Pite helyesbített.

– Bocsánat! Butaságokat beszélek. A kisfiam beteg. Pite!

– Ó szegény! Mi baja?

Pite befogta a kagylót és az apjára nézett.

– Mi bajod?

– Köhögök! – mondta Ádám. – Fáj a torkom! Nem mindegy?

– Köhög – mondta Pite a telefonba. – És fáj a torka. Nem mindegy?

– Egyáltalán nem! Ha a gyerek csak köhög, bejöhetnél – javasolta Annamária.

– Nem csak köhög, láza is van – súlyosbította a betegséget Pite. – Megment a hasa és hányt.

– Kösz! – mondta az asszony. – De ne részletezd! És mi lesz a megbeszéléseiddel?

Pite befogta a kagylót.

– Mi lesz a beszéléseddel?

– Holnap bemegyek – sziszegte Ádám –, majd mindent elintézek! Aztán mondd azt, hogy puszi, puszi! És tedd le a kagylót.

– Holnap bemegyek. Majd mindent elintézek – mondta Pite Annamáriának, és letette a kagylót.

– Atyaisten! – fogta a fejét Ádám és a fotelbe csúszott. – Nem köszöntél el! Miért nem mondtad, hogy puszi, puszi!

– Mert nem mondom, hogy „puszi, puszi”! – szegte le a fejét dacosan Pite.

180.1–2. kép • Dolgozatot író gyerekek az iskolában, illetve tévéműsor készítése. Szerintetek kinek volt nehezebb helytállnia új szerepében: Pitének vagy az édesapjának? Vitassátok meg!

– De kistiam!... Így szoktam elköszönni tőle! Már évek óta együtt dolgozunk!...

– Tudom, de akkor se mondom, hogy puszi-puszi – húzogatta a vállát Pite. Aztán hirtelen az apjára nézett. – És hogyhogy holnap be fogsz menni? Te kistű vagy!

– Ki fog bemenni? Én nem fogok bemenni. Te fogsz bemenni!

– Én? – hörrent fel mély férfihangján Pite. – A tévébe?! Minek?

– Felnőtt akartál lenni, nem?... – ugrott fel Ádám és csenevész lábain felalá szaladgált a szobában. – Most felnőtt vagy!... Bemégy a munkahelyre!... Dolgozol, pénzt keresel, eltartod a családot, fizeted a számlákat, bevásárolsz, főzöl!... Hamarabb kellett volna gondolkozni, kistiam!

– Csak nekem kellett volna gondolkozni? – kapta fel a hangját Pite. – Te foglaltad el a... helyemet!... Az az én fejem, az én lábam, az én karom!... Add vissza!... És te talán elmégy az iskolába tanulni? Felelni meg dolgozatot írni?

– Tehetek mást? – kérdezte Ádám.

Pite nyelt egyet.

– Te...?! Te igazán be akarsz menni a suliba?

– Mit csináljak?! Én most hatodikos gyerek vagyok. Nekem iskolába kell járni. Kötelező.

– Apa! De hát te nem is tudod, mit tanulunk! Egyest fogsz nekem kapni! – kiabálta Pite.

– Nyugi kistiam, nyugi! Tudok annyit, mint te. Én már kijártam az általánost. És nem is voltam olyan rossz tanuló.

[...]

Amikor Pite hazaért, Ádám éppen a kis széken állt, és ingeket vasalt, hogy Annamária vacsorájára legyen mit felvenniük. A gyerek szeme alatt meg a szája szélén Bacskai ütései nyomán Európa hegy- és vízrajza kezdett kibontakozni.

Pite csak állt, és bámulta a két gazdagon színezett foltot.

– Apa, te hogy nézel ki?

– Ahogy te is kinéznél, ha egyszer az életben szembe mernél szállni Bacskai-val! – sziszegte a foga között Ádám, és vízzel permetezte az ingeket.

Aztán részletesen elmesélte Petyának, mi történt.

Pite csak ámult és bámult.

Tünde levelet írt neki? Tényleg olyan kedveset? És a Bacskai felolvasta az osztály előtt, miközben ugrált a padokon? És apa lepofozta a Bacskait? És mindenki neki szurkolt?

– Ez óriási! – sóhajtott Pite. – De kár, hogy nem voltam ott!

– Én is sajnálom, hogy nem te voltál ott! – pislantott a fiára Ádám.

– Elhiszed, hogy én is lecsaptam volna Bacskait, ha felolvassa a más levelét?

– Elhiszem – mondta Ádám, pedig nem hitte el. – És ha ott vagy, te valószínű ötös röpdolgozatot írsz irodalomból.

Pite gyanakodva nézett az apjára, mert érezte a hangsúlyból, hogy valami nem jó történt.

– Röpdolit írtatok? Miből?

– Toldi. Keletkezés. Meg Petőfi és Arany – morogta Ádám rosszkedvűen.

Tudod-e?

Mátyás király a mondák szerint gyakran öltött álruhát, hogy így jobban megismerje az országot. Előfordult az is, hogy a bolondjával cserélt helyet. Arany János *Pázmán lovag* című vidám balladája is ilyen helyzetben örökíti meg a király alakját.

– Mi van? – pislogott rá a fia. – Tudtad, nem?
 – Persze, hogy tudtam. Huszonöt évvel ezelőtt.
 – Apa! Csak nem...?! – képedt el Pite, és felugrott a székről.
 – Csak igen! – mondta Ádám. – Karó. És ráadásul puskázásért. Holnap be kell menned Klárinóhoz. Hív.
 – Engem? – bámult az apjára elképedten Pite.
 – Nem – mondta Ádám. – Nem téged, hanem engem. Vagyis az apádat. De miután én most nem tudok bemenni azzal, hogy én vagyok a saját apám, kénytelen vagy te megkeresni az osztályfőnököt.
 – És mit mondjak?
 – Mit tudom én! Majd kitalálsz. – És Ádám hirtelen dühösen kifakadt. – Egyébként is!... Elegendem volt az iskolából!...
 – Elegended? És akkor én mit mondjak? – siránkozott Pite is. – Én holnaptól adásfőszerkesztő leszek! És azt se tudom, mi az?
 Ádám megállt, Petyára nézett, aztán kikapcsolta a vasalót, és lelépett a székről.
 – Na, ülj csak le szépen, kisfiam!... Mi leszel te?

1. Miből gondolja Pite, hogy nem örült meg?
2. Milyennek látja átváltozása után a szobáját?
3. Miért örül új testének? Mitől riad vissza?
4. Miért ijedne meg Tünde, ha Péter felnőtt alakban felemelné?
5. Milyennek ismerjük meg az apát? Jellemezd a részlet alapján!
6. Milyen fontos dolgokat tanulnak meg egymás életéből a szereplők?
7. Gyűjts a diákok beszédmódjára jellemző szavakat, kifejezéseket a szövegből!

Szerepcsere

Az ifjúsági regény cselekménye a szerepcserére épül. Pete Péter és édesapja, Pete Ádám egy varázslatnak köszönhetően testet cserélnek. Péter ébredése után önmagával folytatott hangos beszédében, monológjában ismeri fel a megváltozott helyzetet. A monológban (görög eredetű szó, jelentése: „magánbeszéd”) az egyes szám első személyű beszélő úgy mondja el gondolatait, érzelmeit, hogy nem vár választ másoktól akkor sem, ha ezt a beszédhelyzet lehetővé tenné. Mivel ezt senkinek nem mondhatják el anélkül, hogy örülnék ne nézzék őket, kénytelenek a másik életét élni. Az apuka megy fia helyett iskolába, Péter pedig édesapja munkahelyére dolgozni.

Korábban mindketten irigyelték a másik életét, most aztán kénytelenek belátni, hogy mindenkinek megvannak a maga problémái. Különös **szerepcseréjük segít, hogy jobban megértsék egymást**, hiszen testközelből élhetik át a másik mindennapjait. Így olyan dolgokat is észrevesznek, amiket korábban nem.

182.1. kép • Nógrádi Gábor *Az anyu én vagyok* című kötetének borítója. A *Petepite* szerzőjének ebben a művében anya és lánya cserél szerepet

A körülöttük élő emberek is új színben tűnnek fel, jobban megismerik őket, pontosabban látják hibáikat és erényeiket. Kiderül, hogy ki az, akire valóban számíthatnak, és ki az, aki csak kihasználta őket.

A humor forrása

Apa és fia egyaránt azt hiszi, hogy a másik élete egyszerű. Amikor azonban szerepet kell cserélniük, kiderül, hogy ez nem így van.

Mindketten nehéz helyzetek során mennek keresztül. Például az apának kell fia helyett felelnie az iskolában vagy harcolnia annak szerelméért. A fiú pedig számára teljesen ismeretlen emberek közé kerül apja munkahelyén, ahol mindenki bölcs döntéseket vár tőle. Ez sokszor humoros helyzeteket eredményez.

Eleinte **csetlenek-botlanak a számukra idegen világban**, nem tudják, hogyan kell viselkedniük. **Nevetünk azon, hogy nehezen igazodnak el egymás környezetében**, és sokszor galibát okoznak. Ismerőseik sem tudnak mit kezdeni azzal, hogy jellemük hirtelen megváltozott. Mi tudjuk, hogy ennek mi az oka, ezért **az olvasó számára szórakoztató a szereplők tanácsstalansága**.

- 1. Szerinted mit fejez ki az, hogy egyes mondatokat csupa nagybetűvel írt a szerző?
2. Péter, mikor meglátja új testét, elhatározza, hogy bosszút áll Bacskain. Vitassátok meg, hogy szerintetek ez helyes gondolat-e!
3. Miért nem hinne senki a főszereplőknek, ha elmondanák, mi történt velük?
4. Bezzeg én a te helyedben!... Mit tennél, ha veled is megtörténne egy ilyen csere? Mire használnád az új helyzetet?
5. Melyik ismert irodalmi műben cserélnek helyet ikrek? Nézz utána!
6. Alakítsatok párokat! Játsszatok tükörjátékot! Jelenítsétek meg Pete Péter reggeli tükörbe nézését! Az egyik diák legyen Pite, a másik pedig a tükörképe!
7. Alakítsd át az utolsó párbeszédész részt elbeszélő szöveggé!

Szerepcseré a történelemben

A szerepcseré nemcsak komikus helyzetet eredményezhet, de néha életmentő is lehet.

Ez történt például I. Károly királyunkkal is. A havasalföldi vajdával hadakozva a király élete veszélybe került, mert az ellenség egy szűk völgyben lesből a magyar hadra támadott. A király címeres fegyverzetét elcserélte Hédervári Dezső nevű vitézével, akit az ellenség megölt, de a király megmenekült.

Hasonló eset történt a törökverő Hunyadi János egyik csatájában is. A magyarok a kémek jelentéseiből megtudták ugyanis, hogy a török sereg vezetője megparancsolta katonáinak, hogy öljék meg Hunyadiat. Részletesen leírta számukra a magyar vezér páncélját és fegyverzetét is.

A csatában aztán Kemény (más források szerint Kamonyai) Simon öltötte fel ura páncélját. Kemény az életét áldozta ugyan, de a döntő pillanatban feltűnt Hunyadi János. A törökök megrémültek, hiszen azt hitték, hogy a sírból kelt ki a vezér. Hunyadi végül fényes győzelmet aratott.

183.1. kép • Molnár József: *Dezső vitéz önfeláldozása*. Szerintetek miért fontos egy csatában, hogy a fővezér életben maradjon? Beszéljétek meg!

Tartalomjegyzék

Előszó	5
--------------	---

Mondák, balladák, mítoszok

<i>Csörsz és Délibáb</i>	8
Arany János: <i>Rege a csodaszarvasról</i>	12
<i>Csanád</i>	20
<i>Zotmund</i>	24
Történetek Szent László királyról	26
<i>A csóri boszorkány</i>	30
<i>Kőműves Kelemenné</i>	35
Arany János: <i>Mátyás anyja</i>	40
Vörösmarty Mihály: <i>Szép Ilonka</i>	44
Arany János: <i>A walesi bárdok</i>	49
<i>Héraklész</i>	56
<i>Dávid és Góliát</i>	59
Összefoglalás	62

Arany János: *Toldi*

<i>A Toldi</i> megírása, Arany és Petőfi barátsága	64
<i>Előhang</i>	68
<i>Első ének</i>	71
<i>Második ének</i>	76
<i>Harmadik ének</i>	81
<i>Negyedik ének</i>	85
<i>Ötödik ének</i>	92
<i>Hatodik ének</i>	97
Részösszefoglalás	103
<i>Hetedik ének</i>	104
<i>Nyolcadik ének</i>	110
<i>Kilencedik ének</i>	116
<i>Tizedik ének</i>	122
<i>Tizenegyedik ének</i>	129
<i>Tizenkettedik ének</i>	135
Összefoglalás	141

Elbeszélő költemény, regények

Fazekas Mihály: <i>Lúdas Matyi</i>	144
Defoe: <i>Robinson</i>	158
Gion Nándor: <i>Postarablók</i>	169
Nógrádi Gábor: <i>Petepite</i>	177
Összefoglalás	184

Gárdonyi Géza: *Egri csillagok*

<i>Első rész. Hol terem a magyar vitéz?</i>	186
<i>Második rész. Oda Buda!</i>	189
<i>Harmadik rész. A rab oroszlán</i>	194
<i>Negyedik rész. Eger veszedelme</i>	197
<i>Ötödik rész. Holdfogyatkozás</i>	202
A regényről	205
Összefoglalás	208

Versek

Janus Pannonius: <i>Pannónia dicsérete</i>	210
Balassi Bálint: <i>Hogy Juliára találá, így köszöne neki</i>	212
Csokonai Vitéz Mihály: <i>A Reményhez</i>	215
Csokonai Vitéz Mihály: <i>Zsugori uram</i>	219
Petőfi Sándor: <i>Hozzá</i>	221
Rimbaud: <i>A kenyér-lesők</i>	223
József Attila: <i>Altató</i>	226
Radnóti Miklós: <i>Virágének</i>	228
Áprily Lajos: <i>Március</i>	230
Nemes Nagy Ágnes: <i>Tavaszi felhők</i>	233
Márai Sándor: <i>Hol vagyok?</i>	236
Varró Dániel: <i>Email</i>	238
Összefoglalás	240
Irodalmi ajánló	241
Kislexikon	242
Életrajzok	244
Képjegyzék	248

